

ÚDERNÉ VÝSADKOVÉ ÚTVARY V ARMÁDNÍ OPERACI

Použití úderných výsadkových útvarů v operaci je nutné chápat v souladu s doktrínou členských států Varšavské smlouvy, protože po odražení agrese nepřítele a vytvoření podmínek pro přechod do protiútoků (protiútočné operace) bude jeho úspěšné vedení podmíněno, kromě jiného, širokým využitím mobilních prvků operační sestavy, jakými jsou operační manévrovací skupiny, vzdušné výsadky a úderné výsadkové útvary.

V článku se budu zabývat **úlohou úderných výsadkových útvarů a jednotek** v armádní útočné operaci (protiútok), některými podmínkami pro jejich plánování a zasazení.

Především, že platné normy, které o této problematice pojednávají, tj. zejména Všeob-Ř-1 a Pomůcka ev. č. 537 OS/GŠ z roku 1985, se rozcházejí v pojmenování těchto prostředků. Jestliže Bojový řád pozemního vojska ČSLA používá termínu „úderné výsadkové svazky a útvary“, potom Pomůcka ev. č. 537 hovoří o „výsadkových úderných útvarech a jednotkách“. I když jde o formální záležitost, dávám ve svém článku přednost termínu uvedenému v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA. V armádní útočné operaci (protiútok) však bude reálnější hovořit o úderných výsadkových útvarech a jednotkách, než o útvarech a svazcích.

Pokud v článku hovořím o útvaru, jde o samostatný úderný výsadkový prapor, kde uvádím jednotky, jde o roty tohoto útvaru.

Hromadné údery raketového vojska, letectva a dělostřelecké palby spolu s rozhodnou činností úderných uskupení vojsk na zvolených směrech při současném použití operačně taktických a taktických výsadků s činností úderných výsadkových útvarů a jednotek a zasazení do sražení operačních manévrovacích skupin umožní splnit cíle armádních útočných operací (protiútoků). Vidíme, že významné místo v **zabezpečení tempa** operace a splnění jejích cílů ve stanovené době náleží **úderným výsadkům**. Proč právě výsadky?

Jedním z důležitých principů vedení soudobého ozbrojeného zápasu je současně působení do celé hloubky obrany nepřítele. Snaha válčících stran mít v nepřátelském týlu síly, které působí v souladu se zámyslem vojsk na frontě, je výrazem pochopení tohoto principu.

Rozhodující objekty, především místa velení, prostředky jaderného napadení (PJN), letiště, místa navedení letectva a významné týlové objekty nepřítele, jsou umístěny v hloubce sestavy, aby nebyly v dosahu většiny ničivých prostředků protivníka. Jsou chráněny vojsky, avšak tato jejich ochrana je co do hustoty i použitých prostředků málo odolná. Lze je proto s využitím překvapení účinně ničit i slabšími silami.

Jde o to, jak se k nim dostat. Pokud je to možné, řeší to velitelé i štáby pronikáním či obchvatem a obejítím po zemi. Kde tato možnost neexistuje, je vhodně situaci řešit právě obchvatem ze vzduchu.

Použití výsadek proti těmto objektům je účelné jak z hlediska přepravy vzduchem, kterou lze uskutečnit rychle a do značné hloubky, tak z hlediska dalších možností a zvláštností, jež výsadek má. Je to především možnost vést doplňkový průzkum a úder soustředit na zjištěné cíle, přičemž živá síla a bojová technika nepřítele je vyřazena mířenou palbou, granáty bojem zblízka, trhavinami, tedy efektivně a rychle.

Úderný výsadek má pro tuto činnost optimální možnosti. Může vykonat úder bezprostředně po palbě z palubních zbraní vrtulníků a letounů, tedy v maximální míře využít ničivých účinků palby a udeřit na nepřipraveného nepřítele.

Rovněž úder, vedený do týlu nepřítele, který brání mezilehlé postavení, vstříc vojskům útočícím čelně, je vysoce efektivní, protože objekty jsou z týlu zranitelnější. Proto i v tomto případě mohou slabší síly dosáhnout vysokého účinku.

Úderné výsadky mají schopnost objevit se nečekaně, udeřit již ze vzduchu, po přistání dokončit zničení nepřítele v daném objektu a s využitím vrtulníků uskutečnit manévry do nového prostoru nebo zpět do sestavy vlastních vojsk.

Úderný výsadkový prapor je mobilním útvar, předurčeným k obchvatu nepřítele ze vzduchu a k plnění bojových úkolů v jeho týlu.

Mobilností rozumím především možnost letecké přepravy tohoto výsadku do libovolného místa v sestavě nepřítele značnou rychlostí nezávisle na terénu, jeho zamoření a rozrušení. Vzdušná mobilnost nejlépe dovoluje výsadekům využívat jaderných a palebných úderů, umožňuje mu předejít nepřítele, využít momentu překvapení a objevit se nečekaně.

Po vysazení je **pohyblivost** výsadku dána jeho bojovou technikou. Úderný výsadkový prapor, vyzbrojený speciálními bojovými vozidly či terénními automobily, se pohybuje rychlostí řádově desítek kilometrů za hodinu a ničí nepřítele palbou všech svých zbraní.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA v čl. 28 hovoří o úderných výsadkových svazcích a útvech jako součásti výsadkového vojska, které „... jako vysoce mobilní druh pozemního vojska je určeno k obchvatu nepřítele ze vzduchu a k plnění úkolů v jeho týlu...“.

Je zde jednoznačně stanoveno, že **výsadkové svazky** jsou prostředkem **hlavního velení** a používají se jako operační a operačně strategické výsadky k plnění příslušných úkolů, zatím co „... **úderné výsadkové svazky a útvary** jsou prostředkem **frontového a armádního velení** a používají se jako operačně tak-

tické a taktické výsadky...". Ve zmíněném článku jsou potom vyjmenovány úkoly, které mohou tyto výsadkové svazky a útvary plnit, proto je nebudu opakovat.

Zásady použití úderných výsadkových útvarů jsou uvedeny v Pomůcce ev. č. 537, str. 3. Zdůrazňuje se jejich překvapivé a hromadné použití podle jednotného zámyslu a plánu na směru hlavního úderu armády ke splnění důležitých úkolů.

Pokud jde o **překvapivost**, je to obecný princip, který je u úderného výsadku zvýrazněn zejména jeho operační pohyblivostí. Každá minuta letu představuje asi 4 km. Rychlost současných vrtulníků dovoluje vysazení do hloubky 50 km za 12 minut, což údernému výsadku umožní vést úder s překvapením, které účinnost jeho působení ještě umocní. Překvapením je kompenzována i případná početní převaha nepřítele. Úderný výsadek tyto možnosti má. Je schopen překvapit nepřítele, objevit se nenadále v prostoru, kde ho neočekává a s využitím účinků úderů letectva a paleb dělostřelectva rychle dokončit ničení objektů. Po doplňkovém průzkumu může uskutečnit přesný úder z několika směrů, odlákat pozornost obránce, klamat ho, nedovolit nepříteli, aby vedl organizovanou činnost. Musí být **aktivní**, provádět krátké, ale rozhodné údery, nesmí se zavazovat do vleklého boje, rychle se odpoutat od nepřítele a manévrovat. Nejlepší podmínky pro to má právě úderný výsadkový útvar a jeho jednotky. Je cvičen pro boj v týlu nepřítele, má speciální výcvik a je připraven **k vysazení padáky nebo vrtulníky**.

Jeho bojová technika a výzbroj jej předurčuje k vedení úderů a překvapivých přeпадů s možností rychlého manévru do nového prostoru. Pro nenadálou a překvapivou činnost má nejlepší podmínky.

O hromadném použití výsadků hovoří Pomůcka ev. č. 537, kde na str. 2 je uvedeno, že "... hromadné použití vzdušných výsadkových úderných útvarů a jednotek ve frontové (armádní) útočné operaci, bezprostředně po úderech raketového vojska a letectva, v těsné součinnosti s vojsky prvního operačního sledu a operačními manévrovacími skupinami, umožňuje účinně působit na nejdůležitější uskupení vojsk nepřítele a na jeho objekty do celé hloubky operační sestavy, čímž se vytvářejí podmínky pro dosažení cílů operace ve stanovených lhůtách...". Je otázka, můžeme-li na stupni armáda hovořit o hromadném použití výsadků, má-li jeden úderný výsadkový prapor.

Tento prapor však může **působit nejen v celku, ale i po jednotkách**. Navíc bude jistě snaha, aby byl použit **opakovaně**, jak to vyžaduje další z principů, neboť úderný výsadek je **efektivní jen tehdy**, působí-li v týlu nepřítele, a to na objekty, jejichž vyřazením je vážně narušena pevnost nepřátelské obrany, jsou omezeny možnosti velení silám a prostředkům nepřítele a je oslabena činnost jeho týlu.

Úderný výsadek — ať již prapor v celku, nebo úderná výsadková rota s PTRS a granátometry, může tyto objekty vyřadit efektivněji než jiné prostředky. Proto velení armády bude přednostně obnovovat bojeschopnost svého úderného výsadkového útvaru, vytvářet podmínky pro to, aby mohl být zasazen často, všemožně zabezpečovat jeho činnost a po splnění úkolu jej připravovat rychle k novému použití.

Při průměrném tempu operace 50 km za den a při vysazení úderného výsadkového praporu do hloubky 50 km je zřejmé, že koncem dne může úderný výsadek přejít do sestavy vlastních vojsk, pokud se (s využitím vrtulníků) bez-

prostředně po splnění úkolu nevrátil zpět. **K opakovanému použití může být útvar připraven za 1 až 2 dny; tedy v rámci armádní útočné operace (proti-útoky) může být použit 2 až 3krát** at již jako celek, nebo po rotách či čtáčích. To spolu se vzdušnými výsadky nadřazeného a s každodenním použitím několika TVV od divizí prvního sledu (v síle roty až praporu) představuje v průběhu této operace vysazení desítek výsadků.

Úderné výsadkové útvary nebo jednotky, které budou plnit nejdůležitější a nejsložitější úkoly, působí vzhledem ke své výjimečnosti a zvláštnosti obvykle **na směr hlavního úderu armády ve prospěch uskupení, které plní hlavní úkoly.**

Vedle těchto zásad zdůrazňuje Pomůcka ev. č. 537 také některé důležité **podmínky úspěšného použití vzdušných výsadků**, jako je spolehlivé zničení prostředků PVO, vojsk a objektů nepřítele v prostoru vysazení i v pásmu průletu údery a palbou, dále organizaci součinnosti výsadků se všemi vojsky a prostředky, které uskutečňují jejich ochranu, obranu i podporu a všestranné zabezpečení jejich činnosti v týlu nepřítele.

Těmito podmínkami se budu zabývat podrobněji. Především jde o **umlčení prostředků PVO nepřítele a dalších zbraní**, které představují pro úderný výsadek za přeletu a vysazení úhrozu. Takovýchto objektů četového či baterijního typu může být při **širce průletového pásma do 5 až 7 km**, tedy při zasažení úderného výsadkového praporu jedním proudem dopravních vrtulníků, a při umlčení baterií Hawk v pásmu do 70 km, asi třicet.

Podle Pomůcky ev. č. 537, str. 21 je požadovaná účinnost jejich ničení 0,96 až 0,98. Tyto prostředky budou ničeny nebo umlčovány z 20 % letectvem, ostatní pak RVD.

S ohledem na zásady i normy vedení bojové činnosti **armádním sborem a divizí NSR** a principy organizace jejich PVO, může do průletového pásma působit:

- 1 až 2 baterie divizního protiletadlového pluku (v baterii je 6 PLdvK 35 mm Gepard a 6 sekcí ručních PLŘS Stinger),

- část organických prostředků brigádních a divizních jednotek (brigáda má shdo — 4 PLK 20 mm, divize — smdo — 5, rdo — 13, záspr — 4 PLK 20 milimetrů),

- jednotlivá oz PLŘS Roland protiletadlového pluku armádního sboru (v pluku 6 baterií po 6 oz PLŘS Roland a 6 družstvech ručních PLŘS Stinger),

- baterie dvou oddílů PLŘS Hawk (v oddílu 4 baterie po 6 oz PLŘS Hawk) spojeneckého systému PVO (protiletadlový oddíl může zaujmout 4 až 8 palebných postavení).

Při vysazení výsadku do hloubky 50 km může tedy **proti němu působit:**

- 10 až 12 PLK 20 mm (shdo — 4, smdo — 5, záspr, rdo do 3),

- 9 až 12 PLdvK 35 mm Gepard,

- 9 až 12 družstev ručních PLŘS Stinger,

- 3 až 5 oz PLŘS Roland,

- 42 až 48 oz PLŘS Hawk (7 až 8 baterií),

- 6 až 12 PLK 40 mm ze dvou protiletadlových oddílů velitelství PVO armádního sboru (oddíl má 4 baterie po 6 PLK).

Možnosti PVO se podstatně zvýší po zavedení systému Patriot (baterie PLŘS Patriot může odpálit a navést na plný dosah 100 km celý palebný průměr, tj. 32 PLŘS během asi 5 minut).

Za stejných podmínek může proti výsadku použitému do pásma **armádního sboru USA** působit:

- do hodnoty 1 baterie PLK (v baterii 18 SHPLK 20 mm Vulcan a 18 sekcí PLŘS Stinger),
- do 1 baterie PLŘS smíšeného protiletadlového pluku divize (v baterii je 18 oz PLŘS Chaparral a 18 sekcí PLŘS Stinger),
- 18 sekcí PLŘS Stinger podřízených velitelství dělostřelectva,
- baterie od 2 až 3 oddílů PLŘS Hawk (v oddílu se samohybnou verzí jsou 3 baterie po 9 oz PLŘS).

Během průletu může tedy **proti výsadku působit**:

- asi 12 SHPLK 20 mm Vulcan,
- do 18 oz PLŘS Chaparral,
- 26 až 54 sekcí PLŘS Stinger,
- 5 až 18 palebných postavení baterií (sekcí) PLŘS Hawk.

Nebezpečí pro vrtulníky při nízkém letu představují i ruční zbraně, které mají účinný dostřel 400 až 800 m a které nelze ani vyřadit, ani umlčet. Jejich množství je pro výsadek značně nebezpečné a nebudou-li střelci těchto zbraní překvapení nebo zaslepeni, mohou výsadku způsobit velké ztráty.

Proti všem těmto prostředkům je možné úderný výsadek **bránit** jednak aktivně palbou z ručních zbraní z vrtulníků, palbou z palubních zbraní bojových vrtulníků a doprovodných letounů stíhacího bombardovacího letectva, jakož i dělostřeleckými palbami na opěrné body jednotek, nebo pasívními opatřeními především použitím prostředků REB, ale i dýmových clon a dalších maskovacích opatření. Nejúčinnější ochranou však bude moment **překvapení**, tj. příhodně zvolená doba letu a směr trati.

Při průletu čáry dotyku bude mít hlavní úkol umlčení prostředků PVO raketové vojsko a dělostřelectvo. Nebude-li možné, abychom se při volbě pásma průletu vyhnuli opěrným bodům rot a čet, bude nezbytné před čelem proudů vrtulníků umlčovat nepřátelské jednotky dělostřeleckými palbami a v hloubce leteckými údery. Obranu bojové sestavy vrtulníků za přeletu řeší stíhací letectvo.

Zabezpečení vysazení je tedy značně náročné. Ještě složitější je **zabezpečení vlastního boje úderného výsadku**. Letecká a palebná podpora bojujícího úderného výsadku vyžaduje vyčlenění značného úsilí letectva a dělostřelectva. Je třeba chápat, že tyto prostředky nejdou ve prospěch jen samotného úderného výsadkového útvaru, nýbrž jsou použity ke splnění úkolů operace armády, na čele jejíhož uskupení bojuje výsadek. Úspěšné splnění úkolů údernými výsadky podmiňuje splnění úkolu armádní operace. Použití úderného výsadku bez dodržení těchto podmínek může znamenat jeho zničení nebo přinejmenším ohrožení splnění cílů operace.

V Pomůcce ev. č. 537 str. 24 je uvedeno, že „... nejdůležitější podmínkou vedení úspěšné bojové činnosti vojsk v týlu nepřítel je spolehlivé zadení a palebné ničení uskupení vojsk nepřítel v prostoru vysazení a poblíž něho. Tento úkol plní frontové letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo s použitím jaderných i klasických prostředků... úspěch činnosti výsadků závisí na nepřetržitě a účinně podpoře výsadku silami armády“.

Z toho je zřejmé, že velitel i štáb armády je povinen ve prospěch vysazení úderného výsadku použít mnoho různorodých sil a prostředků.

Významnou podmínkou úspěchu je proto sladění činnosti všech použitých prvků. **Organizace součinnosti** je složitý proces, který trvá celou dobu použití úderného výsadku od vysazení po návrat do vlastní sestavy. Protože jde o součinnost mezi prvky, které se pohybují značnou rychlostí, vystupuje do popředí **přesnost propočtů a spolehlivé plánování** činnosti co do času i prostoru. Jinak nejen že je snižována účinnost těchto opatření, ale může být ohrožena i bezpečnost výsadku.

Má-li být úder stíhacího bombardovacího letectva na objekty nepřítele účinný, musí být nejen přesný co do prostoru, ale je nutné, aby byl veden v nejkratší možné době před vysazením, aby nepřítel neměl možnost organizovat obranu. Jakékoli zpoždění jde ve prospěch nepřítele. Úder proti prostředkům PVO je zapotřebí uskutečnit ještě než se výsadek přiblíží k hranici jejich dosahu.

Když má být palba dělostřelectva na pozemní objekty nepřítele při vysazení efektivní, musí být vedena v přesně stanovené době, protože nesplnění vymezeného času by již v daném prostoru mohlo ohrozit výsadek.

S cílem zabránění nepříteli v lokalizování a zničení úderného výsadku je nutné dále pokračovat v průzkumu a ničení sil, které nepřítel zaktivizoval proti němu. K zabezpečení **setkání** pozemních sil či OMS s jednotkami úderného výsadku je žádoucí, aby byly přesně dohodovány signály, čáry zastavení paleb, místa setkání a další otázky, spolehlivě splněny všechny úkoly. Proti nepřátelskému letectvu musí působit vlastní stíhací letouny v těsné součinnosti s armádními prostředky REB.

To vše a ještě řadu problémů řeší štáb armády při přípravě součinnosti, jejímž základem je rozhodnutí velitele. Vlastní organizace součinnosti ve prospěch úderného výsadku spočívá ve sladění činnosti jednotek podle úkolů, času i prostoru a podrobně je rozpracovávána do bližšího úkolu.

Při **organizaci součinnosti stanoví velitel armády** způsob vysazení a činnosti všech spolupůsobících sil a prostředků při něm. V dalším objasní postup plnění bojových úkolů úderným výsadkem po vysazení, sladí činnost jeho jednotek jak mezi sebou, tak s útvary OMS či svazky prvního sledu. Sklbují úder letectva a RVD s činností tohoto výsadku, stmelí činnost pozemních sil s letectvem a řeší možné situace i způsob vyvedení úderného výsadku z boje, obnovení jeho bojeschopnosti a přípravy k plnění dalších úkolů v nepřátelském týlu.

Při organizaci součinnosti na stupni armády jsou řešeny i otázky spojení, předávání informací, vzájemného rozpoznávání a označování cílů. Výsledkem organizace součinnosti musí být jednotné chápání úkolu všemi jeho vykonavateli.

Štáb armády potom rozpracuje opatření jednotlivých druhů **zabezpečení**, které vyjádří v příslušných plánech. Obsah těchto plánů, jakož i ostatní povinnosti funkcionářů štábu armády při organizaci bojového použití úderných výsadků je nutné podrobně rozpracovat a v praxi ověřit.

Podrobnou **součinnost mezi jednotkami výsadku** organizuje po vyhlášení rozhodnutí velitel úderného výsadkového útvaru. Čím je promyšlenější a sladnější organizace boje, čím je poctivější příprava úderného výsadku a čím důkladnější je řešení všestranného zabezpečení boje, tím je úspěšnější splnění úkolů, což se zpětně projeví na splnění úkolů celé armádní operace.

Způsoby **vysazení** úderného výsadku jsou podrobněji uvedeny v Pomůcce ev. č. 537, str. 19—24. Jako hlavní způsob je udáváno **vysazení s přistáním vrtulníků**, při kterém je možné uvést výsadek do bojeschopného stavu a zorganizovat ho k vedení boje v kratším čase než u výsadek padákových. V závislosti na použité technice bude tato doba počítána v minutách. Vedení boje musí respektovat všechny uvedené zásady a požadavky, jako je aktivnost, rozhodnost, útočnost, nenadállost a překvapení, okamžité využití účinků paléb, předejití nepřítele v ovládnutí důležitých prostorů a čar.

Boj úderných výsadkových útvarů (jednotek) **zahrnuje** překvapivé palebné úder y vojskového a frontového letectva na nepřítele ještě před vysazením i v průběhu plnění bojových úkolů výsadkovými jednotkami a jejich vlastní činností. Úderný výsadkový prapor vysazený vzápětí po úderech letectva, za jeho podpory, případně za podpory RVD, dokončuje zničení objektů nepřítele zpravidla prudkou ztečí s využitím paléb vlastních prostředků, říšenou palbou a bojem zblízka.

Úderný výsadek může **útočit nebo se bránit**. Kromě toho může (viz Pomůcka ev. č. 537, str. 26) vést **přepadovou činnost**. Její podstata spočívá v uskutečnění rychlého skrytého manévru k objektu s cílem vedení překvapivých úderů na důležité objekty nepřítele, čímž dezorganizovat jeho velení, bránit v manévru zálohám a rušit práci týlu. Myslím, že by bylo vhodné činnost při přepadu úderných výsadek podrobněji rozpracovat.

Úderné výsadkové útvary a jednotky mají formou plnění úkolů **blízko k činnosti OMS** a budou s ní často spolupůsobit. Mohou být předány do její podřízenosti k využití jejich manévrovacích a úderných možností. V tom případě je možné, že budou působit do různé hloubky, na široké frontě, na hlavních směrech činnosti přepadových odřadů OMS a opakovaně.



V úderném výsadkovém útvaru má velitel armády účinný prostředek, speciálně připravovaný pro boj v týlu nepřítele jak v taktické, tak operačně taktické hloubce. Tento prostředek efektivně zvětšuje možnosti armády, ale zároveň vyžaduje složitější přípravu a zabezpečení. Jeho dovedné použití zrychlí splnění úkolů armádní útočné operace.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA i Pomůcka ev. č. 537 řeší použití výsadkových útvarů obecně a rámcově. Domnívám se, že v operačních štábech chybí souborný a podrobný předpis, který by stanovil všechna opatření, potřebná k podrobnému zplánování činnosti úderných výsadkových útvarů.

Praxe přinese jistě nové poznatky. Závěry a zkušenosti z použití úderných výsadek by bylo vhodné publikovat na stránkách odborných vojenských časopisů.